

Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348

Sisällysluettelo

1 § Lain tarkoitus	4
2 § Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet	4
3 § Syrjimättömyysvelvoite erityis- ja yksinoikeuteen perustuvassa palvelutoiminnassa	4
4 § Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaiset ehdot	5
5 § Määritelmät	5
6 § Hankintayksiköt	7
7 § Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta	8
8 § Palveluhankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta	8
9 § Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelualan hankinnat	9
10 § Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä	9
11 § Hankinnat yhteishankintayksiköltä	9
12 § Yksinoikeuteen perustuvat palveluhankinnat	10
13 § Valtionapua saavan rakennusurakan kilpailuttaminen	10
14 § Hankintojen varaaminen työkeskuksille	10
15 § Kansalliset kynnysarvot	10
16 § EU-kynnysarvot	11
17 § Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen	11
18 § Eräiden palveluhankintojen ennakoidun arvon laskeminen	12
19 § Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskaudelta	12
20 § Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti	13
21 § Tavara- ja palveluhankintoihin, palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin ja rakennusurakoihin sovellettavat säännökset	13
22 § Suunnittelukilpailuihin sovellettavat säännökset	13
23 § Käyttöoikeusurakoihin ja niihin perustuviin rakennusurakoihin sovellettavat säännökset	14
24 § Hankintamenettelyn valinta	14
25 § Neuvottelumenettely	15
26 § Neuvottelumenettelyn kulku	16
27 § Suorahankinta	16
28 § Suorahankinta lisätilauksissa	16
29 § Kilpailullinen neuvottelumenettely	17
30 § Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku	17
31 § Puitejärjestely	18
32 § Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat	18
33 § Suunnittelukilpailu	19
34 § Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko	19
35 § Ilmoitusvelvollisuus	19
36 § Vähimmäismääräajat ja määräaikojen laskeminen	20
37 § Nopeutettu menettely	20
38 § Määräaikojen lyhentäminen	20
39 § Määräaikojen pidentäminen	20
40 § Tarjouspyyntö	21
41 § Tarjouspyynnön sisältö	21
42 § Tarjouspyynnön lähettäminen tai asettaminen ehdokkaiden ja tarjoajien saataville	21
43 § Neuvottelukutsu	22
44 § Hankinnan tekninen määrittely	22
45 § Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelvät	23
46 § Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen	23

47 §	Vaihtoehtoiset tarjoukset.....	24
48 §	Alihankinta	24
49 §	Hankintasopimuksen erityisehdot	24
50 §	Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet.....	24
51 §	Viestintä.....	25
52 §	Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi.....	25
53 §	Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta	25
54 §	Muut poissulkemisperusteet	26
55 §	Poissulkemisen edellytysten selvittäminen	27
56 §	Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset	27
57 §	Rekisteritiedot.....	27
58 §	Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne	27
59 §	Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys	28
60 §	Ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä ...	29
61 §	Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö	29
62 §	Tarjouksen valinta.....	30
63 §	Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset.....	30
64 §	Hankintayksikön antaman tuen huomioon ottaminen tarjousten vertailussa.....	30
65 §	Hankintamenettelyt	31
66 §	Neuvottelumenettely	31
67 §	Suorahankinta.....	32
68 §	Hankinnasta ilmoittaminen.....	32
69 §	Tarjouspyyntö	32
70 §	Tarjouspyynnön tekeminen ja toimittaminen toimittajille	33
71 §	Tarjoajien valinta.....	33
72 §	Tarjouksen valinta.....	33
73 §	Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto	34
74 §	Hankintasopimuksen tekeminen	34
75 §	Asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten soveltaminen	34
76 §	Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset	35
77 §	Asian saattaminen markkinaoikeuteen	35
78 §	Asianosaiset	35
79 §	Väliaikaiset kiellot.....	35
80 §	Kuuleminen ja muu menettely.....	36
81 §	Uhkasakko	36
82 §	Valituskielto.....	36
83 §	Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen	36
84 §	Vahingonkorvaus	36
85 §	Tietojen antaminen	37
86 §	Tarkemmat säännökset	37
87 §	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	37
	ENSISIJAISET PALVELUT	39
	TOISSIJAISET PALVELUHANKINNAT	40

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

Yhteiset säännökset periaatteista ja soveltamisalasta

1 luku

Tarkoitus ja periaatteet

1 § Lain tarkoitus

Valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden hankintayksiköiden on kilpailutettava hankintansa siten kuin tässä laissa säädetään.

Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota tavaroita, palveluita ja rakennusurakointia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Tällä lailla pannaan täytäntöön julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/18/EY, jäljempänä *hankintadirektiivi*, sekä julkisia tavarahankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 89/665/ETY, jäljempänä *valvontadirektiivi*.

2 § Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet

Hankintayksikön on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet, kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

3 § Syrjimättömyysvelvoite erityis- ja yksinoikeuteen perustuvassa palvelutoiminnassa

Hankintayksikön myöntäessä muulle kuin hankintayksikölle erityis- tai yksinoikeuden julkisen palvelutoiminnan harjoittamiseen sen on määrättävä, että yksikön on kyseiseen palvelutoimintaan liittyvissä hankinnoissaan noudatettava kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa.

4 § Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaiset ehdot

Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (SopS 5/1995) soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa muista sopimusvaltioista oleviin tarjoihin ja tarjouksiin on sovellettava samoja ehtoja kuin Suomesta ja muista Euroopan unionin jäsenvaltioista oleviin tarjoihin ja tarjouksiin.

5 § Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

- 1) *hankintasopimuksella* kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavarankäntä tai palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan;
- 2) *rakennusurakkasopimuksella* hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on jonkin liitteessä C tarkoitettuun toimintaan liittyvän rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen taikka suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä; rakennusurakkasopimuksella tarkoitetaan myös hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttamista millä tahansa tavalla; rakennusurakka voi olla talon-, maan- tai vesirakennustöiden muodostama taloudellinen tai tekninen kokonaisuus;
- 3) *tavarahankintasopimuksella* muuta kuin rakennusurakkaa koskevaa hankintasopimusta; tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä; tavarahankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on tavarahankinnan lisäksi kokoamis- ja asennustöitä;
- 4) *palveluhankintasopimuksella* muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo; lisäksi palveluhankintasopimukseksi katsotaan hankintasopimus, johon palvelujen ohella sisältyy liitteessä C tarkoitettuja rakennustöitä;
- 5) *käyttöoikeusurakalla* muuten samanlaista sopimusta kuin rakennusurakkasopimus, mutta rakennustyön vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;
- 6) *palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella* muuten samanlaista sopimusta kuin palveluhankintasopimus, mutta palvelujen vastikkeena on joko oikeus hyödyntää palvelua tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;
- 7) *toimittajalla* luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkista tahoa taikka edellä tarkoitettujen tahojen ryhmittymää, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita tai palveluja taikka rakennustyötä tai rakennusurakoita;
- 8) *ehdokkaalla* toimittajaa, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn taikka kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn;
- 9) *tarjoajalla* toimittajaa, joka on jättänyt tarjouksen;
- 10) *avoimella menettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen;

hankintailmoituksen ohella hankintayksikkö voi lähettää tarjouspyyntöjä soveliaiksi katsomilleen toimittajille;

11) *rajoitetulla menettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; ainoastaan hankintayksikön valitsevat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen;

12) *neuvottelumenettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa;

13) *suorahankinnalla* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta valitsee menettelyyn mukaan yhden tai usean toimittajan, jonka kanssa hankintayksikkö neuvottelee sopimuksen ehdoista;

14) *kilpailullisella neuvottelumenettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon kaikki toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee menettelyyn hyväksytyjen ehdokkaiden kanssa löytääkseen yhden tai usean ratkaisun, joka vastaa sen tarpeita ja jonka perusteella valittuja ehdokkaita pyydetään tekemään tarjouksensa;

15) *puitejärjestelyllä* yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot, kuten hinnat ja suunnitellut määrät;

16) *suunnittelukilpailulla* menettelyä, jolla hankintayksikkö voi hankkia esimerkiksi kaavoitukseen, kaupunkisuunnitteluun, arkkitehtuuriin, tekniseen suunnitteluun tai tietojenkäsittelyyn suunnitelman, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla; kilpailussa voidaan antaa palkintoja;

17) *dynaamisella hankintajärjestelmällä* täysin sähköistä hankintamenettelyä tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille; hankintamenettely on rajoitetun keston ajan avoin kaikille kelpoisuusehdot täyttävillä tarjoajille, jotka ovat esittäneet tarjouspyynnön mukaisen alustavan tarjouksen;

18) *sähköisellä huutokaupalla* toistuvaa menettelyä, jonka kuluessa uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja esitetään sähköisesti ja joka toteutetaan sen jälkeen, kun tarjousten arviointi on saatu kokonaisuudessaan ensimmäisen kerran päätökseen, ja joka mahdollistaa tarjousten luokittelun automaattisen arviointimenetelmän pohjalta; rakennusurakat ja sellaiset palveluhankinnat, joiden sisältönä ovat henkiset suoritukset, eivät voi olla sähköisen huutokaupan kohteena;

19) *teknisellä eritelmällä* hankinnan kohteena olevan tuotteen, palvelun tai materiaalien ominaisuuksien määrittelyä; tällaisia ominaisuuksia ovat muun muassa laatua tai ympäristönsuojelun tasoa, suunnittelua, vaatimustenmukaisuutta ja käyttöön soveltuvuutta sekä tuotteen käytön arviointia, tuotteen turvallisuutta ja mittoja, myyntinimityksiä, termistöä, tunnuksia, testausta ja testausmenetelmiä, pakkauksen merkitsemisen, etiketöinnin, käyttöohjeiden ja tuotantoprosessien ja menetelmien sekä vaatimuksenmukaisuuden arviointimenetelmiä koskevat vaatimukset; julkisissa rakennusurakoissa teknisin eritelmin määriteltäviä ominaisuuksia ovat lisäksi suunnitteluun, kustannuslaskentaan, testaukseen ja tarkastukseen liittyvät säännöt, työn hyväksymisehdot, rakennusmenetelmät sekä rakennustekniikat ja muut valmiiseen työhön ja materiaaleihin tai niiden osiin liittyvät tekniset edellytykset;

20) *teknisellä määrittelyllä* eurooppalaista standardia, eurooppalaista teknistä hyväksyntää, virallista teknistä määrittelyä, kansainvälistä standardia, teknistä viitettä, kansallista standardia,

kansallista teknistä hyväksyntää sekä muuta kansallista asiakirjaa, joka liittyy suunnitteluun, laskentaan, työn suoritukseen tai tuotteen käyttöön;

21) *standardilla* tunnustetun standardisointielimen toistuvaan tai jatkuvaan käyttöön hyväksymää teknistä määrittelyä, joka on julkaistu standardina ja jonka noudattaminen ei ole pakollista; standardi on:

a) *kansainvälinen*, jolloin se on kansainvälisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

b) *eurooppalainen*, jolloin se on eurooppalaisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla; taikka

c) *kansallinen*, jolloin se on kansallisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

22) *eurooppalaisella teknisellä hyväksynnällä* Euroopan unionin jäsenvaltion nimeämän hyväksyntälaitoksen rakennustuotteelle antamaa myönteistä teknistä arviointia tuotteen sopivuudesta tarkoitettuun käyttöön; hyväksyntä perustuu niiden rakennuskohdetta koskevien olennaisten vaatimusten täyttymiseen, joiden pohjalta tuotteelle ominaiset ominaisuudet on määrätty, sekä käyttöolosuhteiden määrittelyyn;

23) *virallisella teknisellä määrittelyllä* teknistä määrittelyä, joka on Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustama ja joka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä;

24) *teknisellä viitteellä* mitä tahansa muuta eurooppalaisen standardisointielimen markkinoiden tarpeet huomioon ottavien menettelyjen mukaisesti laatimaa teknistä määrittelyä kuin virallista standardia;

25) *tunnustetulla toimielimellä* testaus- tai kalibroitilaboratorioita ja tarkastus- ja varmentamiselimiä, jotka noudattavat sovellettavia eurooppalaisia standardeja; hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustettujen toimielinten antamat todistukset;

26) *yhteisellä hankintanimikkeistöllä (CPV)* yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2195/2002 tarkoitettua viitenimikkeistöä;

27) ilmaisulla *kirjallinen* sanojen tai numeroiden yhdistelmää, joka voidaan lukea, tuottaa uudelleen ja sen jälkeen antaa tiedoksi; ilmaisu voi sisältää sähköisessä muodossa lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;

28) ilmaisulla *sähköinen muoto* viestintämuotoa, jossa käytetään sähkötekniisiä tietojen käsittely- ja tallennusvälineitä ja jossa tietoja levitetään, välitetään tai vastaanotetaan johtoja pitkin, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla.

2 luku

Soveltamisala

6 § Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

1) valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset;

2) evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset;

3) valtion liikelaitoksista annetun lain ([1185/2002](#)) mukaiset liikelaitokset;

4) julkisoikeudelliset laitokset; julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja:

a) jota rahoittaa pääasiallisesti 1–4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö;

b) jonka johto on 1–4 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön valvonnan alainen; taikka

c) jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä 1–4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö nimeää yli puolet; sekä

5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se on saanut hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1–4 kohdassa tarkoitetulta hankintayksiköltä.

Tämän lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan säädetään kirkkolaissa ([1054/1993](#)).

7 § Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin:

1) jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka jos valtion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat;

2) joiden kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön; taikka

3) joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään:

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Edellä 1 momentin 3 kohdan a alakohdassa säädetystä poiketen lakia sovelletaan kehitysyhteistyösopimukseen perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin.

8 § Palveluhankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta palveluhankintoihin, jotka koskevat:

1) maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia;

2) televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ohjelmien ostoa, kehittämistä, tuotantoa tai yhteistuotantoa taikka lähetysaikaa;

3) välimies- ja sovittelupalveluja;

4) keskuspankkipalveluja taikka arvopaperien tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseen laskemiseen, ostoon, myyntiin tai siirtoon liittyviä rahoituspalveluja, kuten liiketoimia, joilla hankintayksikkö hankkii rahaa tai pääomaa;

5) työsopimuksia;

6) tutkimus- ja kehittämisspalveluja, paitsi jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritetun palvelun kokonaan;

7) ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (SopS 12/2005 ja 13/2005) mukaisten päästöyksiköiden hankintaa; taikka

8) sellaisten lentoliikennepalveluiden hankintaa, joihin sovelletaan yhteisön lentoliikenteen harjoittajien pääsystä yhteisön sisäisen lentoliikenteen reiteille annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 2408/92.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen lakia sovelletaan missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai sen jälkeen tehtäviin rahoituspalveluja koskeviin sopimuksiin.

9 § Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelualan hankinnat

Tätä lakia ei sovelleta vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain, jäljempänä *erityisalojen hankintalaki* ([349/2007](#)), mukaista toimintaa varten tehtäviin hankintoihin lukuun ottamatta lain 9 §:n mukaisia postipalvelualan hankintoja tämän lain 87 §:ssä tarkoitetun siirtymäkauden loppuun. Tätä lakia ei sovelleta myöskään sellaisiin erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuja toimintoja koskeviin hankintoihin, jotka on mainitussa laissa vapautettu sen soveltamisalasta. Tämän lain mukaisia oikeusturvakeinoja sovelletaan erityisalojen hankintalain soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa.

Tätä lakia ei sovelleta erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuja toimintoja varten tehtäviin hankintoihin, joiden arvo ei ylitä erityisalojen hankintalain 12 §:n mukaisia EU-kynnysarvoja.

10 § Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin, jotka hankintayksikkö tekee siitä muodollisesti erilliseltä ja päätöksenteon kannalta itsenäiseltä yksiköltä, jos hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo yksikköä samalla tavoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja jos yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on.

11 § Hankinnat yhteishankintayksiköltä

Hankintayksikön, joka hankkii tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita käyttäen yhteishankintayksikköä, katsotaan noudattaneen tätä lakia, jos yhteishankintayksikkö on noudattanut sitä.

Yhteishankintayksiköllä tarkoitetaan sellaista hankintayksikköä, joka hankkii sen suoraan tai välillisesti omistaville hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Edellytyksenä on, että yhteishankintayksikkö toimii edellä mainittujen tehtävien hoitamiseksi ja että se on nimenomaisesti perustettu hoitamaan näitä tehtäviä taikka näiden tehtävien hoitaminen on säädetty tai määrätty yhteishankintayksikön toimialaksi.

Yhteishankintayksikön toiminta voi myös kohdistua Suomessa toimivaan Euroopan unionin erillisvirastoon.

12 § Yksinoikeuteen perustuvat palveluhankinnat

Tätä lakia ei sovelleta palveluhankintoihin, jotka tehdään toiselta hankintayksiköltä sille Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisella lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun palvelujen tuottamista koskevan yksinoikeuden perusteella.

13 § Valtionapua saavan rakennusurakan kilpailuttaminen

Valtionapua koskevassa päätöksessä voidaan edellyttää, että hankintayksikkö ei saa toteuttaa valtionavun kohteena olevaa rakennusurakkaa omana työnä järjestämättä tarjouskilpailua.

14 § Hankintojen varaaminen työkeskuksille

Hankintayksikkö voi rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka varata hankinnan toteuttamisen tapahtuvaksi työohjelmien yhteydessä, jos asianomaisten työntekijöiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät vammansa luonteen tai vakavuuden vuoksi voi harjoittaa ammattitoimintaa tavanomaisissa olosuhteissa. Hankintailmoituksessa on ilmoitettava sopimuksen olevan varattu työkeskuksille tai työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi.

3 luku

Kynnysarvot ja hankinnan ennakoitun arvon laskeminen

15 § Kansalliset kynnysarvot

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) tavara- tai palveluhankintoihin, suunnittelukilpailuihin eikä palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 15 000 euroa;
- 2) poiketen siitä, mitä 1 kohdassa palveluhankinnoista säädetään, liitteen B (ryhmä 25) mukaisesti terveydenhoito- ja sosiaalipalveluihin ja liitteen B mukaisesti palveluihin, joita hankitaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain ([1295/2002](#)) 6 luvun 3 §:n mukaisesti yhteishankintana työnantajan kanssa, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 50 000 euroa; sekä
- 3) rakennusurakoihin ja käyttöoikeusurakoihin, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 100 000 euroa.

16 § EU-kynnysarvot

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyihin sovellettavien kynnysarvojen osalta annettuun komission asetukseen (EY) N:o 2083/2005, ovat:

- 1) 137 000 euroa valtion keskushallintoviranomaisten tavarahankinnoissa ja palveluhankinnoissa;
- 2) 211 000 euroa muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen hankintayksiköiden tavarahankinnoissa ja palveluhankinnoissa; sekä
- 3) 5 278 000 euroa rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa.

Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein hankintadirektiivin 78 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti ja julkaisee tarkistetut kynnysarvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin 1 momentin mukaisten arvojen tilalle tulevat Euroopan yhteisöjen komission kulloinkin tekemien tarkistusten mukaiset arvot. Kauppa- ja teollisuusministeriön on viivytyksettä ilmoitettava virallisessa lehdessä EU-kynnysarvojen muutoksista Euroopan yhteisöjen komission tekemien tarkistusten mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitkä Suomessa ovat 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja hankintadirektiivin liitteeseen IV sisältyviä valtion keskushallintoviranomaisia.

17 § Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon myös hankinnan mahdolliset vaihtoehtoiset toteuttamistavat ja hankintasopimukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot sekä ehdokkaille tai tarjoajille maksettavat palkkiot tai maksut. Laskettaessa 15 §:n 2 kohdassa tarkoitetun yhteishankinnan ennakoitua arvoa huomioon otetaan työvoimaviranomaisten rahoittama osuus hankinnasta.

Rakennusurakan ennakoitua arvoa laskettaessa on otettava huomioon urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, kaikkien vastaavien osien ennakoitu kokonaisarvo on otettava huomioon hankintasopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa. Jos osien yhteenlaskettu arvo ylittää 15 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnysarvon tai 16 §:ssä tarkoitetun EU-kynnysarvon, jokaisen osan hankinnassa on noudatettava kyseisen kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia säännöksiä siten kuin 4 luvussa säädetään.

Tavara- ja palveluhankintoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 80 000 euroa, sekä rakennusurakoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 1 miljoona euroa, ei sovelleta tätä lakia 21 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla, jos tällaisten osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien osien yhteisarvosta. Jos osan ennakoitu arvo ylittää 15 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnysarvon, hankintayksikön on kuitenkin noudatettava tämän lain säännöksiä siten kuin 21 §:n 2 momentissa säädetään.

Ennakoidun arvon on pädeävä silloin, kun hankintayksikkö toimittaa hankintailmoituksen julkaistavaksi tai muuten aloittaa hankintamenettelyn.

18 § Eräiden palveluhankintojen ennakoidun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) vakuutuspalvelussa maksettavia vakuutusmaksuja ja muita korvauksia;
- 2) pankkipalvelussa ja muussa rahoituspalvelussa maksettavia maksuja, palkkioita, korkoja ja muita korvauksia;
- 3) suunnittelua koskevassa palveluhankinnassa maksettavia maksuja, palkkioita ja muita korvauksia;
- 4) suunnittelukilpailussa, joka järjestetään palveluhankintaan johtavan menettelyn osana, palveluhankinnan ennakoitua arvoa sekä mahdollisia osallistumispalkkioita ja maksuja; sekä
- 5) muussa suunnittelukilpailussa osallistujille maksettavia palkkioita ja maksuja sekä myöhemmin, 27 §:n 7 kohdan mukaisesti tehtävän palveluhankinnan ennakoitua arvoa, jos hankintayksikkö ei sulje suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa palveluhankintaa pois hankintamenettelystä.

19 § Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskaudelta

Jos tavarahankintasopimuksen kohteena on leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen, sopimuksen ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) määräaikaisen, enintään 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen ennakoitua voimassaolon aikaista kokonaisarvoa tai määräaikaista, yli 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen kokonaisarvoa arvioitu jäännösarvo mukaan lukien; taikka
- 2) toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen ennakoitua kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavara- tai palveluhankintoja koskevien sopimusten ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen varainhoitokauden aikana peräkkäin tehtyjen vastaavien hankintojen yhteisarvoa seuraavan 12 kuukauden aikana tapahtuvat muutokset määrissä tai arvoissa huomioon ottaen; taikka
- 2) niiden hankintojen ennakoitua yhteisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä tavarantoimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana, taikka jos kysymys on yli 12 kuukautta voimassa olevasta sopimuksesta, sitä seuraavan varainhoitokauden aikana.

Sellaisissa palveluhankintasopimuksissa, joissa ei ilmoiteta kokonaishintaa, ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) määräaikaisissa, enintään 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa voimassaolon aikaista ennakoitua kokonaisarvoa; taikka
- 2) toistaiseksi voimassa olevissa tai yli 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Puitejärjestelyssä hankinnan ennakoitun arvon laskennassa on käytettävä kaikkien puitejärjestelyn keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa.

20 § Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti

Hankintaa ei saa jakaa eriin, osittaa tai laskea poikkeuksellisin menetelmin tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Tavarahankintaa tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

4 luku

Hankintalajeihin liittyvät soveltamissäännökset

21 § Tavara- ja palveluhankintoihin, palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin ja rakennusurakoihin sovellettavat säännökset

Edellä 16 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, liitteen A palveluhankintoihin ja rakennusurakoihin on sovellettava, mitä tässä laissa säädetään, lukuun ottamatta 9 luvun säännöksiä. Lain säännöksiä sovelletaan samoin hankittaessa liitteessä A tarkoitettuja palveluja yhdessä liitteessä B tarkoitettujen palvelujen kanssa, jos liitteen A palvelujen arvo on suurempi kuin liitteen B palvelujen arvo ja hankinnan kokonaisarvo ylittää mainitun kynnysarvon.

Liitteen B palveluhankintoihin, käyttöoikeussopimuksiin sekä 7 §:n 1 momentin 3 a kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettuihin kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin samoin kuin 16 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin EU-kynnysarvon alittaviin liitteen A palveluhankintoihin, tavarahankintoihin ja rakennusurakoihin sovelletaan, mitä I, III ja IV osassa säädetään. Näihin hankintoihin sovelletaan lisäksi, mitä ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellisesta muodosta 60 §:ssä, tarjouskilpailuun osallistumisesta ryhmittymänä 61 §:ssä, poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista 63 §:ssä ja hankintayksikön antaman tuen huomioon ottamisesta tarjousten vertailussa 64 §:ssä säädetään.

Edellä 16 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittäviin liitteen B palveluhankintoihin on lisäksi sovellettava, mitä jälki-ilmoitusvelvollisuudesta 35 §:ssä sekä teknisistä eritelmistä, ympäristöominaisuuksia koskevista teknisistä eritelmistä ja tarjoajan esittämästä näytöstä 44–46 §:ssä säädetään.

22 § Suunnittelukilpailuihin sovellettavat säännökset

Tätä lakia sovelletaan suunnittelukilpailuun, joka järjestetään palveluhankintasopimukseen johtavan menettelyn osana, sekä suunnittelukilpailuun, jossa osallistujille maksetaan osallistumispalkkioita tai osallistumismaksuja.

Suunnittelukilpailuihin sovelletaan, mitä I ja IV osassa säädetään. Suunnittelukilpailuihin sovelletaan lisäksi, mitä suunnittelukilpailun tuomaristosta ja sen päätöksenteosta 33 ja 34 §:ssä, ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellisesta muodosta 60 §:ssä, tarjouskilpailuun osallistumisesta ryhmittymänä 61 §:ssä, poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista 63 §:ssä sekä hankintayksikön antaman tuen huomioimisesta tarjousten vertailussa 64 §:ssä säädetään. Suunnittelukilpailuista, jotka ylittävät 16 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon, on ilmoitettava 35 §:n mukaisesti, ja suunnittelukilpailuista, jotka alittavat EU-kynnysarvon, on ilmoitettava 68 §:n mukaisesti.

23 § Käyttöoikeusurakoihin ja niihin perustuviin rakennusurakoihin sovellettavat säännökset

Edellä 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittävässä käyttöoikeusurakassa on noudatettava, mitä I ja IV osassa säädetään sekä mitä hankintamenettelyistä 5 luvussa, hankintailmoituksista 35 §:ssä, määräajasta 36 §:n 3 momentissa ja 38 §:n 2 momentissa sekä alihankinnasta 48 §:ssä säädetään.

Edellä 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon alittavassa käyttöoikeusurakassa on noudatettava, mitä I ja IV osassa säädetään sekä mitä hankintamenettelyistä 65 ja 66 §:ssä sekä hankinnasta ilmoittamisesta 68 §:ssä säädetään.

Käyttöoikeusurakan saajan ollessa hankintayksikkö sen on noudatettava tämän lain säännöksiä 21 §:ssä tarkoitetulla tavalla tehdessään käyttöoikeusurakkaan perustuvan rakennusurakkasopimuksen kolmannen osapuolen kanssa.

Jos käyttöoikeusurakan saaja ei ole hankintayksikkö, sen on noudatettava, mitä I ja IV osassa säädetään sekä mitä hankintamenettelyn määräajoista 36 §:n 3 momentissa, 38 §:n 2 ja 3 momentissa ja 39 §:ssä sekä ilmoitusvelvollisuudesta 35 §:ssä säädetään tehdessään käyttöoikeusurakkaan perustuvan 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittävän rakennusurakkasopimuksen kolmannen osapuolen kanssa.

Edellä 4 momentissa tarkoitettu kolmanneksi osapuoleksi ei katsota käyttöoikeusurakkaa varten perustettua ryhmittymää eikä sen sidosyrityksiä. Sidosyrityksellä tarkoitetaan yritystä, johon käyttöoikeusurakan saaja voi suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa taikka joka voi käyttää määräysvaltaa käyttöoikeusurakan saajaan taikka joka yhdessä käyttöoikeusurakan saajan kanssa on toisen yrityksen määräysvallan alainen omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen perusteella. Yrityksellä katsotaan olevan määräysvalta toisessa yrityksessä, kun se:

- 1) suoraan tai välillisesti omistaa enemmistön kyseisen yrityksen merkitystä pääomasta;
- 2) hallitsee enemmistöä yrityksen osakkeisiin perustuvasta äänioikeudesta; taikka
- 3) voi nimittää yli puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimien jäsenistä.

Käyttöoikeusurakkaa koskevaan osallistumishakemukseen on liitettävä täydellinen luettelo sidosyrityksistä. Luetteloon on tehtävä yritysten välisten suhteiden muuttumisen edellyttämät muutokset.

II OSA

EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja, rakennusurakoita, käyttöoikeusurakoita ja suunnittelukilpailuja koskevat säännökset

5 luku

Hankintamenettelyt

24 § Hankintamenettelyn valinta

Hankinnoissa käytettävät kilpailuttamismenettelyt määritellään 5 §:n 10–18 kohdassa. Hankinnassa on käytettävä ensisijaisesti avointa tai rajoitettua menettelyä. Neuvottelumenettelyä,

suorahankintaa, kilpailullista neuvottelumenettelyä ja puitejärjestelyä voidaan käyttää 25–32 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö voi ennalta rajata niiden ehdokkaiden määrää, jotka kutsutaan tarjousmenettelyyn. Menettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden vähimmäismäärä sekä tarvittaessa ehdokkaiden enimmäismäärä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajiksi hyväksyttävät ehdokkaat on valittava noudattamalla hankintailmoituksessa esitettyjä ehdokkaiden soveltuvuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia sekä objektiivisia ja syrjimättömiä perusteita.

Ehdokkaita on kutsuttava tarjouskilpailuun hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Tarjouskilpailuun on rajoitetussa menettelyssä kutsuttava vähintään viisi ehdokasta, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän. Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaita on kutsuttava vähintään kolme, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.

Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä menettelyn viimeisessä vaiheessa on todellisen kilpailun varmistamiseksi oltava riittävä määrä ehdokkaita, jos vaatimukset täyttäviä ehdokkaita tai ratkaisuja on riittävästi.

Tarjouskilpailuun on kutsuttava vähintään hankintayksikön ennalta vahvistama määrä ehdokkaita. Jos soveltuvia ehdokkaita on vähemmän, hankintayksikkö voi jatkaa hankintamenettelyä pyytämällä soveltuvia ehdokkaita esittämään tarjouksen tai aloittamaan neuvottelut. Tarjouskilpailuun voidaan ottaa vain ne ehdokkaat, jotka täyttävät vähimmäisedellytykset ja jotka ovat tehneet osallistumishakemuksen.

25 § Neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi valita neuvottelumenettelyn, jos avoimessa menettelyssä, rajoitetussa menettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä on saatu tarjouksia, jotka eivät sisällöltään vastaa tarjouspyyntöä, tai jos tarjouksia ei voida 47, 48, 50 tai 52–60 §:n perusteella hyväksyä. Edellytyksenä on lisäksi, että tarjouspyynnön mukaisia sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta. Uutta hankintailmoitusta ei tarvitse julkaista, jos neuvottelumenettelyyn otetaan mukaan kaikki ne tarjoajat, jotka täyttävät 52–60 §:n mukaisesti asetetut vähimmäisedellytykset ja jotka ovat edeltävässä menettelyssä tehneet tarjousmenettelyn muotovaatimusten mukaisen tarjouksen.

Hankintayksikkö voi valita neuvottelumenettelyn myös:

- 1) hankinnassa, jonka luonne ei poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua tai johon liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua;
- 2) palveluhankinnassa, kuten rahoituspalvelujen, rakennusten suunnittelupalvelujen sekä muiden asiantuntija- ja osaamispalvelujen hankinnassa, jossa hankinnan luonteen vuoksi tarjouspyyntöä tai tehtävänmäärittelyä ei voida laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen;
- 3) rakennusurakassa, jos rakennustyö tehdään vain tutkimusta, kokeilua tai kehittämistä varten eikä taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi taikka tutkimus- ja kehittämiskulujen korvaamiseksi; sekä
- 4) käyttöoikeusurakan saajan valinnassa.

26 § Neuvottelumenettelyn kulku

Hankintayksikön on neuvoteltava tarjoajien kanssa tarjousten mukauttamiseksi hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä esitettyihin vaatimuksiin. Neuvottelujen tarkoituksena on 62 §:n mukaisen parhaan tarjouksen valinta.

Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjousten määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouksen valintaperusteita. Edellytyksenä on, että neuvottelujen vaiheittaisuudesta ja neuvotteluissa noudatettavista perusteista on ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Hankintayksikön on kohdeltava ehdokkaita ja tarjoajia neuvotteluissa tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailuun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

27 § Suorahankinta

Hankintayksikkö voi valita suorahankinnan, jos:

- 1) avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia ja alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;
- 2) teknisestä, taiteellisesta tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan;
- 3) sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;
- 4) hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyseessä ole massatuotanto tavarantoimittajan valmistamisen taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- ja kehityskustannusten kattamiseksi;
- 5) hankinta koskee raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita;
- 6) tavarat hankitaan erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesähoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai vastaavan menettelyn seurauksena; taikka
- 7) kyseessä on palveluhankinta, joka tehdään suunnittelukilpailun perusteella ja joka on suunnittelukilpailun sääntöjen mukaan tehtävä kilpailun voittajan kanssa, tai jos voittajia on useita, näistä jonkun kanssa; tällöin kaikki voittajat on kutsuttava osallistumaan neuvotteluihin.

28 § Suorahankinta lisätilauksissa

Hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä tavarahankinta on lisätilaus, jonka tarkoituksena on aikaisemman toimituksen tai laitteiston osittainen korvaaminen tai laajentaminen. Edellytyksenä on, että toimittajan vaihtaminen johtaisi teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisen materiaalin hankkimiseen, mikä aiheuttaisi yhteensopimattomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä ja kunnossapidossa. Tällaisten sopimusten ja uudistettavien sopimusten voimassaoloaika saa ainoastaan poikkeuksellisesti ylittää kolme vuotta.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suora hankinnan, kun kyseessä on alkuperäiseen hankintasopimukseen sisällymätön lisäpalvelu tai lisäurakka, joka hankitaan alkuperäiseltä toimittajalta ja joka on ennalta arvaamattomista syistä osoittautunut välttämättömäksi palvelun tai urakan toteuttamiselle sellaisena kuin se on alun perin määritelty. Edellytyksenä on, että lisäpalvelua tai lisäurakkaa ei voida teknisesti tai taloudellisesti erottaa pääsopimuksesta aiheuttamatta hankintayksikölle huomattavaa haittaa tai, vaikka lisäpalvelu tai lisäurakka voitaisiinkin erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, se on ehdottoman välttämätön alkuperäisen sopimuksen loppuunsaattamiseksi. Lisäksi edellytyksenä on, että lisäpalvelujen tai lisäurakoiden kokonaisarvo on enintään 50 prosenttia alkuperäisen hankinnan arvosta. Hankintayksikkö voi tehdä samoin edellytyksin suora hankinnan myös käyttöoikeusurakkaan liittyvästä lisäurakasta alkuperäisen käyttöoikeusurakan saajan kanssa.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suora hankinnan, kun kyseessä on alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä uusi rakennusurakkasopimus tai palveluhankinta, joka vastaa aikaisemmin avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen tehtyä rakennusurakkaa tai palveluhankintaa. Edellytyksenä on, että alkuperäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa on mainittu mahdollisesta myöhemmästä suora hankinnasta ja että lisäpalvelun tai uuden rakennusurakan ennakoitu arvo on otettu huomioon laskettaessa alkuperäisen sopimuksen kokonaisarvoa. Suora hankinta voidaan tehdä enintään kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

29 § Kilpailullinen neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi käyttää kilpailullista neuvottelumenettelyä erityisen monimutkaisessa hankinnassa, jossa:

1) hankintayksikkö ei pysty objektiivisesti ennakolta määrittelemään hankinnan oikeudellisia tai taloudellisia ehtoja taikka teknisiä keinoja tarpeidensa tai tavoitteidensa toteuttamiseksi 44 §:n 2 momentin 2–4 kohdan mukaisesti; sekä

2) tarjouksen valintaperusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus.

Hankintayksikön on kohdeltava ehdokkaita ja tarjoajia menettelyssä tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailuun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

Hankintayksikkö ei saa paljastaa tarjouskilpailun aikana muille tarjoajille toisen tarjoajan ehdottamia ratkaisuja tai neuvotteluissa annettuja luottamuksellisia tietoja ilman ehdokkaan tai tarjoajan suostumusta.

Hankintayksikkö voi maksaa kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn osallistuville raha- tai muita palkkioita taikka antaa palkintoja.

30 § Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku

Hankintayksikön on määriteltävä hankintailmoituksessa hankintaa koskevat tarpeensa ja vaatimuksensa. Hankintayksikkö voi laatia lisäksi hankinnan tavoitteita ja sisältöä tarkentavan hankekuvauksen.

Hankintayksikkö aloittaa 52–59 §:n mukaisesti valittujen ehdokkaiden kanssa neuvottelun, jonka tarkoituksena on määritellä hankinnan toteuttamista koskeva yksi tai useampi ratkaisuvaihtoehto. Hankintayksikkö voi neuvotella ehdokkaiden kanssa kaikista hankintasopimukseen liittyvistä näkökohdista.

Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien ratkaisujen määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouksen vertailuperusteita. Neuvottelujen vaihteellaisuudesta ja noudatettavista perusteista on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa.

Hankintayksikön on päätettävä neuvottelut, kun se on valinnut ne ratkaisuvaihtoehdot, joilla hankinta voidaan toteuttaa. Neuvottelujen päättymisestä on ilmoitettava osallistujille.

Hankintayksikön on pyydettävä ehdokailta neuvotteluissa esitettyihin ja määritettyihin ratkaisuihin perustuvat lopulliset tarjoukset. Tarjouksen on oltava tarjouspyynnössä esitettyjen hankkeen kohteen edellyttämien vaatimusten mukainen.

Tarjouksen valinnassa on sovellettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa ilmoitettuja vertailuperusteita. Vertailuperusteiden asettamisessa sekä tarjouksen valinnassa on noudatettava, mitä 62 §:ssä säädetään.

Tarjouksia voidaan hankintayksikön pyynnöstä täsmentää ja selkeyttää, jos se ei johda tarjousten tai tarjouspyynnön olennaisten tekijöiden muuttumiseen syrjivällä tai kilpailua vääristävällä tavalla. Samoin edellytyksin myös tarjouskilpailun voittanutta tarjousta voidaan täsmentää tai selkeyttää taikka vahvistaa siinä olevia sitoumuksia.

31 § Puitejärjestely

Hankintayksikön on valittava toimittajat puitejärjestelyyn avoimella tai rajoitetulla menettelyllä. Hankintayksikkö voi valita puitejärjestelyn toimittajat myös 25 §:ssä säädetyin edellytyksin neuvottelumenettelyllä tai tekemällä 27 §:ssä säädetyin edellytyksin suorahankinnan. Puitejärjestelyyn otettavien toimittajien valinnassa on noudatettava, mitä 8 luvussa säädetään. Usean toimittajan kanssa tehtävään puitejärjestelyyn on valittava vähintään kolme toimittajaa, jollei kelpoisuusehdot täyttäviä tarjoajia ja hyväksyttäviä tarjouksia ole vähemmän.

Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten kesken. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä huomattavia muutoksia sen voimassaoloaikana. Puitejärjestelyä ei saa käyttää kilpailua vääristävällä, rajoittavalla tai estävällä tavalla.

Puitejärjestely voi olla voimassa enintään neljä vuotta. Hankinnan kohteen välttämättä sitä edellyttäessä puitejärjestely voi olla poikkeuksellisesti kestoaltaan pidempi.

32 § Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn yhden toimittajan kanssa, siihen perustuvat hankinnat on tehtävä puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti. Hankintayksikkö voi pyytää toimittajaa tarvittaessa täsmentämään tai täydentämään kirjallisesti tarjoustaan.

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn usean toimittajan kanssa, puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat on tehtävä joko puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista tai, jos kaikkia ehtoja ei ole järjestelyssä vahvistettu, kilpailuttamalla puitejärjestelyyn otetut toimittajat puitejärjestelyn ja tarvittaessa tarjouspyynnön ehtojen mukaisesti. Tarpeen vaatiessa puitejärjestelyn ehtoja voidaan täsmentää tai selkeyttää.

Hankintayksikön on puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttamisessa pyydettävä kirjallinen tarjous niiltä puitejärjestelyyn otetuilta toimittajilta, joilla on edellytykset hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikön on määrättävä tarjousaika, jonka on oltava riittävä ottaen

huomioon hankinnan laatu, tarjousten tekemisen edellyttämä aika ja muut vastaavat seikat. Tarjousten sisältö on pidettävä luottamuksellisena tarjouskilpailun päättymiseen saakka. Hankintayksikön on valittava paras tarjous noudattaen tarjouspyynnössä esitettyä tarjouksen valintaperustetta ja vertailuperusteita.

33 § Suunnittelukilpailu

Suunnittelukilpailun sääntöjen on oltava suunnittelukilpailuun osallistumisesta kiinnostuneiden saatavilla. Suunnittelukilpailuun osallistumista ei saa rajoittaa alueellisella perusteella tai sillä perusteella, että osallistujien on oltava joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä.

Suunnittelukilpailun osallistujien määrää voidaan rajoittaa noudattamalla ennalta ilmoitettuja syrjimättömiä perusteita. Suunnittelukilpailuun on kuitenkin aina kutsuttava riittävä määrä osallistujia todellisen kilpailun varmistamiseksi.

34 § Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko

Suunnittelukilpailussa on oltava tuomaristo, jonka jäsenten on oltava kilpailuun osallistuvista riippumattomia luonnollisia henkilöitä. Jos suunnittelukilpailuun osallistujilta vaaditaan tiettyä ammatillista pätevyyttä, vähintään kolmasosalla tuomariston jäsenistä on oltava sama tai vastaava pätevyys.

Tuomariston on oltava päätöksissään tai lausunnoissaan riippumaton. Osallistujien ehdotuksia on arvioitava nimettömästi ja yksinomaan suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa esitetyillä perusteilla. Nimettömyyden suojaa on noudatettava siihen saakka, kunnes tuomaristo on antanut lausuntonsa tai tehnyt päätöksensä.

Osallistujia voidaan tarvittaessa pyytää vastaamaan tuomariston pöytäkirjaan merkitsemiin kysymyksiin suunnitelmiin liittyvien näkökohtien selventämiseksi. Tuomariston jäsenten ja osallistujien välisistä keskusteluista on laadittava yksityiskohtainen pöytäkirja. Tuomariston on tehtävä suunnitelmien arvioinnista kaikkien jäsenten allekirjoittama pöytäkirja, johon tulee sisältyä suunnitelmien paremmuusjärjestys ja ansiot, tuomariston huomautukset sekä mahdolliset selventämistä vaativat seikat.

6 luku

Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista ja määrääjat

35 § Ilmoitusvelvollisuus

Hankintayksikön on toimitettava julkaistaviksi ennakoilmoitus ja hankintailmoitus, suunnittelukilpailua koskeva ilmoitus, käyttöoikeusurakkaa koskeva ilmoitus sekä jälki-ilmoitus siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Käyttöoikeusurakan saajan, joka ei ole hankintayksikkö, on lisäksi toimitettava julkaistavaksi hankintailmoitus käyttöoikeusurakkaan perustuvasta rakennusurakasta.

Hankintailmoitukset on toimitettava julkaistaviksi kauppa- ja teollisuusministeriön määräämälle taholle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä pykälässä tarkoitetuista hankintadirektiivissä edellytetyistä ilmoitusvelvoitteista, ilmoitusten lähettämisessä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoitusten sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista.

36 § Vähimmäismääräajat ja määräaikojen laskeminen

Hankintamenettelyn määräaikoja asetettaessa on otettava huomioon hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika. Määräajat lasketaan sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi. Rajoitetussa menettelyssä tarjousaika lasketaan tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä osallistumishakemuksen jättämiselle on varattava vähintään 37 päivää. Avoimessa menettelyssä tarjousajan on oltava vähintään 52 päivää ja rajoitetussa menettelyssä vähintään 40 päivää.

Käyttöoikeusurakkaa koskevassa tarjousmenettelyssä osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 52 päivää. Jos käyttöoikeusurakan saaja ei ole hankintayksikkö, käyttöoikeusurakkaan perustuvaa rakennusurakkaa koskevassa tarjousmenettelyssä osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 37 päivää. Tarjousajan on oltava vähintään 40 päivää tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

37 § Nopeutettu menettely

Edellä 36 §:ssä säädettyjä määräaikoja voidaan lyhentää, jos määräaikojen noudattaminen rajoitetussa menettelyssä tai neuvottelumenettelyssä on kiireen vuoksi mahdotonta. Osallistumishakemuksen jättämiselle on kuitenkin varattava vähintään 15 päivää, jollei hankintailmoitusta lähetetä sähköisesti, jolloin osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 10 päivää. Tarjousajan on oltava rajoitetussa menettelyssä vähintään 10 päivää.

38 § Määräaikojen lyhentäminen

Tarjousaikaa voidaan lyhentää avoimessa ja rajoitetussa menettelyssä vähintään 22 päivään, jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi ennakoilmoituksen vähintään 52 päivää ja enintään 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen julkaistavaksi toimittamista.

Tarjousaikaa voidaan avoimessa menettelyssä sekä osallistumishakemusten jättämiselle tarkoitettua määräaikaa rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä lyhentää seitsemällä päivällä, jos hankintailmoitukset toimitetaan julkaistaviksi sähköisesti.

Tarjousaikaa voidaan lyhentää 2 momentissa mainitun lisäksi viidellä päivällä avoimessa menettelyssä ja rajoitetussa menettelyssä, jos hankintayksikkö asettaa tarjousasiakirjat kokonaisuudessaan hankintailmoituksen julkaisupäivänä sähköisesti saataville sekä mainitsee hankintailmoituksessa Internet-osoitteen, jossa asiakirjat ovat saatavilla.

39 § Määräaikojen pidentäminen

Tarjousaikaa on pidennettävä siten, että tarjoajat voivat perehtyä tarjousten laatimisessa tarvittaviin tietoihin, jos tarjouspyyntöasiakirjoja tai riittävän ajoissa pyydettyjä lisätietoja ei ole toimitettu säädettyjen määräaikojen kuluessa taikka jos tarjousten tekeminen edellyttää paikalla käyntiä tai tarjouspyyntöön liittyvien asiakirjojen tarkastusta paikan päällä.

7 luku

Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittäminen

40 § Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetään toimittajia esittämään kirjallisesti ja määräaikaan mennessä tarjouksensa.

Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään, noudatetaan hankintailmoituksessa ilmoitettua.

Hankintayksikkö voi periä kohtuullisen korvauksen tarjouspyyntöasiakirjoista niiden erityisestä laajuudesta, materiaaleista tai vastaavista seikoista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

41 § Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa on oltava:

- 1) hankinnan kohteen määrittely noudattaen, mitä teknisten eritelmien ja vaatimusten esittämisestä 44 ja 45 §:ssä säädetään, sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset;
- 2) viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen;
- 3) määräaika tarjousten tekemiselle;
- 4) osoite, johon tarjoukset on toimitettava;
- 5) kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;
- 6) ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä kelpoisuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan on tätä varten toimitettava;
- 7) tarjouksen valintaperuste sekä käytettäessä kokonaistaloudellista edullisuutta tarjouksen vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus tai kohtuullinen vaihteluväli taikka poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys; sekä
- 8) tarjousten voimassaoloaika.

Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa on oltava myös muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.

42 § Tarjouspyynnön lähettäminen tai asettaminen ehdokkaiden ja tarjoajien saataville

Hankintayksikön on avoimessa menettelyssä lähetettävä tarjouspyyntö sitä pyytävälle tarjoajalle kuuden päivän kuluessa pyynnöstä, jos pyyntö on tehty riittävän ajoissa ennen tarjousajan päättymistä. Hankintayksikkö voi vaihtoehtoisesti asettaa tarjouspyynnön sähköisesti kokonaisuudessaan tarjoajien saataville hankintailmoituksen julkaisemispäivästä lähtien ilmoituksessa mainitussa Internet-osoitteessa.

Tarjouspyyntö lähetetään rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vain niille ehdokkaille, jotka hankintayksikkö on valinnut tarjousmenettelyyn. Tarjouspyyntö on lähetettävä samanaikaisesti kaikille ehdokkaille.

Hankintayksikön on avoimessa menettelyssä toimitettava tarjouspyyntöön liittyvät lisätiedot viimeistään kuusi päivää ennen tarjousajan päättymistä. Nopeutetussa menettelyssä, rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä lisätiedot on toimitettava vähintään neljä päivää ennen tarjousajan päättymistä, jos lisätiedot on pyydetty riittävän ajoissa.

43 § Neuvottelukutsu

Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaille esitettävässä neuvottelukutsussa on oltava tarjouspyyntö tai mahdollinen hankekuvaus taikka ilmoitus siitä, mistä mainitut asiakirjat ovat saatavissa, määräaika asiakirjojen pyytämiseksi sekä tieto asiakirjoista mahdollisesti perittävän maksun suuruudesta ja maksutavasta.

Neuvottelukutsussa on oltava 41 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevassa neuvottelukutsussa ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa tarjousaikaa, mutta siinä on ilmoitettava tieto neuvotteluvaiheen alkupäivästä, osoitteesta, jossa neuvottelut tullaan käymään, sekä neuvotteluissa käytettävästä kielestä.

44 § Hankinnan tekninen määrittely

Hankinnan sisältöä kuvaavat tekniset eritelmit on esitettävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Teknisten eritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun. Tekniset eritelmit eivät saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua julkisissa hankinnoissa. Teknisissä eritelmissä on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon vammaisten käyttäjien tarpeet.

Tekniset eritelmit on laadittava:

- 1) viittaamalla suomalaiseen tai muuhun kansalliseen standardiin, jolla saatetaan voimaan eurooppalainen standardi, eurooppalaiseen tekniseen hyväksyntään, viralliseen tekniseen määrittelyyn, kansainväliseen standardiin tai tekniseen viitteeseen taikka, jos edellä mainittuja ei ole, kansalliseen standardiin, kansalliseen tekniseen hyväksyntään tai kansalliseen suunnitteluun, laskentaan tai rakennusurakan toteuttamiseen taikka tuotteiden tuottamiseen liittyvään tekniseen asiakirjaan; viittaukseen on lisättävä ilmaisu "tai vastaava";
- 2) sellaisten suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, jotka ovat riittävän täsmällisiä hankinnan kohteen määrittämiseen ja tarjouksen valintaan;
- 3) viittaamalla hankinnan kohteen tiettyjen ominaisuuksien osalta 1 kohdan mukaisiin teknisiin määrittelyihin ja tiettyjen ominaisuuksien osalta 2 kohdan mukaisiin vaatimuksiin; taikka
- 4) suorituskykyä koskevien tai toiminnallisten vaatimusten perusteella ja viittaamalla 1 kohdan mukaisiin teknisiin määrittelyihin olettaen niiden olevan suorituskykyä tai mikäli ne ovat suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukaisia.

Teknisissä eritelmissä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita. Teknisessä eritelmässä ei myöskään saa viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Tällainen viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muutoin. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu "tai vastaava".

45 § Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelvät

Edellä 44 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin voi sisältyä myös ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Hankintayksikkö voi käyttää vaatimusten esittämiseen eurooppalaisessa, monikansallisessa tai muussa ympäristömerkissä olevia yksityiskohtaisia perusteita tai tarvittaessa niiden osia.

Edellytyksenä ympäristömerkin perusteiden tai niiden osien käyttämiselle on, että:

- 1) eritelvät soveltuvat hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen;
- 2) merkkiä koskevat vaatimukset kehitetään tieteellisen tiedon pohjalta;
- 3) kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat sekä ympäristöjärjestöt, ovat voineet osallistua merkin laatimiseen; sekä
- 4) merkki on kaikkien osapuolten saatavilla.

Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että tietyllä ympäristömerkillä varustetun tuotteen tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät vaatimukset. Hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan esittämä muu osoitus, kuten valmistajan tekninen asiakirja tai tunnustetun toimielimen laatima tekninen raportti.

46 § Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen

Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen. Tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava tarjouskilpailusta.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelvät 44 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti ja tarjoaja tarjouksessaan osoittaa hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennustyön täyttävän hankintayksikön asettamat vaatimukset, hankintayksikkö ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjouksen mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö ei ole hankintayksikön viittaaman teknisen määrittelyn mukainen. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelvät suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, se ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjous ei ole esitettyjen vaatimusten mukainen, jos tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on kansallisesti voimaan saatetun eurooppalaisen standardin, eurooppalaisen teknisen hyväksynnän, virallisen teknisen määrittelyn, kansainvälisen standardin tai teknisen viitteen mukainen ja nämä tekniset määrittelyt koskevat tarjouspyynnössä edellytetyjä suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tarjoajan on osoitettava tarjouksessaan hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla, että standardin mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö täyttää hankintayksikön asettamat suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai Euroopan unionin muussa jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

47 § Vaihtoehtoiset tarjoukset

Hankintayksikön käyttäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta se voi hyväksyä vaihtoehtoisia tarjouksia. Edellytyksenä on, että vaihtoehtoisten tarjousten esittäminen on hankintailmoituksessa ilmoitettu sallituksi. Edellytyksenä on lisäksi, että vaihtoehtoinen tarjous täyttää tarjouspyynnössä esitetyt, hankinnan kohteelta edellytetyt vähimmäisvaatimukset sekä vaatimukset vaihtoehtojen esittämiseksi.

Jos hankintayksikkö on ilmoittanut hyväksyvänsä vaihtoehtoisten tarjousten esittämisen, vaihtoehtoa ei saa hylätä yksinomaan sillä perusteella, että se johtaisi tavarahankinnan sijasta palveluhankintaan tai palveluhankinnan sijasta tavarahankintaan.

48 § Alihankinta

Hankintayksikkö voi vaatia tarjoajia ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan sopimuksista se aikoo antaa alihankintana kolmansille, sekä ehdotetut alihankkijat. Tällainen ilmoitus ei rajoita pääasiallisen tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta.

Hankintayksikkö voi velvoittaa käyttöoikeusurakan saajan antamaan aliurakoitsijoille rakennustöitä vähintään 30 prosentin arvosta käyttöoikeusurakkaan sisältyvien rakennusurakoiden kokonaisarvosta ja antaa samalla ehdokkaille mahdollisuuden lisätä mainittua prosenttiosuutta. Vähimmäisprosentti on ilmoitettava käyttöoikeusurakkaa koskevassa sopimuksessa. Hankintayksikkö voi myös pyytää ehdokkaita määrittelemään sen käyttöoikeusurakkaan liittyvän rakennustyön kokonaisarvon, jonka ne aikovat antaa aliurakoina suoritettavaksi.

49 § Hankintasopimuksen erityisehdot

Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja, jotka voivat koskea erityisesti ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia, kuten ammatillista koulutusta työpaikalla, kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten noudattamista, työoloja ja työehtoja tai vammaisten palvelukseen ottamista. Edellytyksenä on, että ehdot ovat syrjimättömiä ja yhteisöoikeuden mukaisia ja että niistä ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Valtion keskushallintoviranomaisen ja tarjouskilpailun voittajaksi valitun yksityisen työnantajan väliseen urakkasopimukseen tulee ennen sopimuksen allekirjoittamista lisätä lauseke, jonka mukaan sopimukseen liittyvissä työsuhteissa on noudatettava vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on noudatettava samanlaatuisessa työssä.

50 § Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet

Hankintayksikkö voi ilmoittaa tarjouspyynnössä ne viranomaiset, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua, työoloja tai työehtoja koskeviin säännöksiin liittyvistä velvoitteista. Hankintayksikön on vaadittava tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjousta laatiessaan ottaneet edellä tarkoitetut velvoitteet huomioon.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei vaikuta 63 §:ssä tarkoitettujen hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisten tarjousten tarkastamista koskeviin velvoitteisiin.

51 § Viestintä

Hankintamenettelyyn liittyvät ilmoitukset ja tietojenvaihto on toimitettava hankintayksikön valinnan mukaan joko kirjeitse, telekopiolla tai sähköisiä välineitä käyttäen. Valittujen viestintävälineiden on oltava yleisesti käytettävissä, eivätkä ne saa rajoittaa toimittajien mahdollisuutta osallistua hankintamenettelyyn.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset hankintadirektiivin ja sen liitteessä X tarkoitetuista viestintään sovellettavista menettelytavoista sekä sähköiseen viestintään sovellettavista teknisistä ja muista edellytyksistä.

8 luku

Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta

52 § Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi

Ehdokas tai tarjoaja on suljettava tarjouskilpailusta, ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuus muuten arvioitava sekä tarjoajat valittava ennen tarjousten vertailua. Ehdokas tai tarjoaja voidaan kuitenkin 53 tai 54 §:n mukaisesti sulkea tarjouskilpailusta myöhemminkin tarjouskilpailun aikana hankintayksikön saatua tiedon poissulkemisen perusteesta.

53 § Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

- 1) rikoslain ([39/1889](#)) [17 luvun 1 a §:n](#) mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan;
- 2) [rikoslain 16 luvun 13 §:n](#) mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen törkeä lahjuksen antaminen tai 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa;
- 3) [rikoslain 29 luvun 1 §:n](#) mukainen veropetos tai 29 luvun 2 §:n mukainen törkeä veropetos, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avustuspetos, 29 luvun 7 §:n mukainen avustuksen väärinkäyttö;
- 4) [rikoslain 32 luvun 6 §:n](#) mukainen rahanpesu tai 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu; taikka
- 5) [rikoslain 47 luvun 3 a §:n](#) mukainen kiskonnantapainen työsyrijintä.

Tarjouskilpailusta on suljettava myös 1 momentissa mainitun rikoksen johdosta [rikoslain 9 luvussa](#) tarkoitettuun yhteisösakkoon tuomittu ehdokas tai tarjoaja.

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja myös muussa valtiossa 1 momentissa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella. Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa säännökset koskevat seuraavia Euroopan yhteisön lainsäädännössä mainittuja rikoksia:

1) yhteisestä toiminnasta rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa annetun neuvoston puitepäätöksen 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohdassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;

2) lahjominen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen 3 artiklassa ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritellyllä tavalla;

3) yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitetut petokset; sekä

4) rahanpesu sellaisena kuin se on määritelty rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY 1 artiklassa.

Velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta tässä pykälässä tarkoitettua rikoksesta tuomittu ehdokas tai tarjoaja voidaan poiketa yleistä etua koskevan pakottavan syyn perusteella tai sillä perusteella, ettei tuomittu henkilö enää työskentele vastuuasemassa tarjouksen tehneessä yrityksessä.

54 § Muut poissulkemisperusteet

Hankintayksikkö voi päätöksellään sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan tai tarjoajan, joka on:

1) konkurssissa tai purettavana tai keskeyttänyt liiketoimintansa taikka jonka velkoja on vahvistetulla akordilla, saneerausohjelmalla tai muussa vastaavassa lainsäädäntöön perustuvassa menettelyssä järjestelty;

2) jonka konkurssiin asettaminen tai purkaminen taikka muu 1 kohdassa tarkoitettu menettely on vireillä;

3) saanut ammittinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta lainvoimaisen tuomion;

4) ammattitoiminnassaan syyllistynyt vakavaan virheeseen, jonka hankintaviranomainen voi näyttää toteen;

5) laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumisensa veroja tai sosiaaliturvamaksuja; taikka

6) syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen ilmoittaessaan hankintayksikölle 8 luvun soveltamista koskevia tietoja tai laiminlyönyt vaadittavien tietojen antamisen.

Mitä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetään ehdokkaasta ja tarjoajasta, sovelletaan myös, kun virheeseen syyllistynyt tai velvollisuuden laiminlyönyt on ehdokkaan tai tarjoajan johtohenkilö tai sen edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö. Poissulkemista koskevassa harkinnassa voidaan ottaa huomioon muun muassa rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika, mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset sekä rikkomukseen tai laiminlyöntiin syyllistyneen mahdolliset korjaavat teot.

55 § Poissulkemisen edellytysten selvittäminen

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokailta ja tarjoajilta sekä muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisilta viranomaisilta asianomaisten säännösten mukaisesti todistuksia ja selvityksiä sen tutkimiseksi, koskeeko ehdokasta tai tarjoajaa 53 tai 54 §:ssä tarkoitettu poissulkemisperuste.

Näytöksi on hyväksyttävä 53 §:n ja 54 §:n 1 momentin 3 kohdan osalta toimittajan sijoittautumismaan toimivaltaisen viranomaisen antama ote rikosrekisteristä. Näytöksi myös 54 §:n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdan osalta on hyväksyttävä toimivaltaisen viranomaisen antama todistus.

Jollei ehdokkaan tai tarjoajan sijoittautumismaassa anneta edellä tarkoitettuja otteita tai todistuksia, niiden sijasta näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan tai tarjoajan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

56 § Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset

Hankintayksikkö voi esittää ehdokkaiden tai tarjoajien rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskyykyä ja ammatillista pätevyyttä sekä laatua koskevia vaatimuksia sekä vaatia ehdokkaita ja tarjoajia esittämään niihin liittyviä selvityksiä.

Vaatimusten ja niiden täyttymisen todistamiseksi pyydettävien selvitysten tulee liittyä ehdokkaan ja tarjoajan edellytyksiin toteuttaa hankinta, ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Vaatimuksista ja selvityksistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Ehdokkaat tai tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.

Hankintayksikön on hankintailmoituksessa ilmoitettava myös sellaisista objektiivisista ja syrjimättömistä perusteista ja säännöistä, joita se tulee käyttämään rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjouskilpailuun tai neuvotteluun osallistuvien ehdokkaiden ja tarjoajien valitsemisessa. Hankintayksikön on ilmoitettava myös ehdokkaiden vähimmäismäärä ja, kun se on aiheellista, myös ehdokkaiden enimmäismäärä.

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia täydentämään tai täsmentämään selvityksiä ja muita asiakirjoja.

57 § Rekisteritiedot

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan sijoittautumismaansa lainsäädännön mukaisella:

- 1) rekisteriotteella, että tämä on rekisteröity ammatti- tai elinkeinorekisteriin;
- 2) valahtoisella ilmoituksella tai todistuksella harjoittavansa elinkeinotoimintaa; sekä
- 3) toimiluvalla tai järjestön jäsenyyttä koskevalla todistuksella olevansa oikeutettu palvelun tarjoamiseen sijoittautumismaassaan.

58 § Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan rahoituksellisen ja taloudellisen tilanteensa muun muassa seuraavin selvityksin:

- 1) pankin tai luottolaitoksen lausunto taikka selvitys ammatinharjoittajan vastuuvakuutuksesta;
- 2) tuloslaskelma, tase, toimintakertomus, muut tilinpäätösasiakirjat sekä konsernitilinpäätös, jos nämä on julkaistava ehdokkaan tai tarjoajan sijoittumismaassa; sekä
- 3) todistus yrityksen kokonaisliikevaihdosta ja liikevaihdosta hankintasopimuksen kohteena olevalta toimialalta enintään kolmelta viimeksi kuluneelta tilikaudelta, jos liikevaihtoa koskevat tiedot ovat saatavilla.

Jos ehdokas tai tarjoaja ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikön vaatimia asiakirjoja, se voi osoittaa taloudelliseen tai rahoitukseen liittyvät tiedot jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

59 § Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta ja tarjoajaa osoittamaan teknisen suorituskykynsä ja ammatillisen pätevyytensä seuraavin asiakirjoin:

- 1) todistus ehdokkaan tai tarjoajan tai yrityksen johtohenkilöiden sekä erityisesti palvelun tai urakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutuksesta ja ammatillisesta pätevyydestä;
- 2) luettelo viimeksi kuluneen enintään viiden vuoden aikana toteutetuista rakennusurakoista sekä todistus merkittävimpien urakoiden asianmukaisesta toteuttamisesta; todistuksesta tulee käydä ilmi urakoiden arvo, ajankohta ja toteutuspaikka sekä se, onko työt tehty ammattialan sääntöjen mukaan ja onko ne saatettu asianmukaisesti päätökseen; tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava tiedot suoraan hankintayksikölle;
- 3) luettelo viimeksi kuluneen enintään kolmen vuoden aikana toteutetuista tärkeimmistä tavarantoimituksista tai palveluista arvoineen, ajankohtineen ja vastaanottajatietoineen; julkisyhteisölle toimitettuja tavaroita tai palveluita koskevan luettelon on oltava asianmukaisesti varmennettu; jos tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu yksityiselle tilaajalle, ostajan antama todistus; jollei tällaista todistusta ole, myös ehdokkaan ja tarjoajan antama vakuutus on hyväksyttävä;
- 4) selvitys ehdokkaan tai tarjoajan omista ja ulkopuolisista teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä laitoksista, erityisesti niistä, jotka ovat vastuussa laadunvalvonnasta sekä rakennusurakoiden osalta selvitys urakoitsijan käytettävissä olevista asiantuntijoista ja toimituksista;
- 5) tavara- ja palveluhankinnoissa ehdokkaan tai tarjoajan kuvaus laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä ja tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä;
- 6) todistus ehdokkaan tai tarjoajan tai sen sijoittautumismaan toimivaltaisen virallisen laitoksen suorittamasta ehdokkaan tai tarjoajan tuotantokapasiteettia tai palveluntarjoajan teknistä suorituskykyä, tutkimus- tai kokeilujärjestelmiä tai laadunvalvontaa koskevasta tarkastuksesta, jos toimitettavat tavarat tai suoritettavat palvelut ovat monimutkaisia tai niitä tarvitaan poikkeuksellisesti vain tiettyä tarkoitusta varten;
- 7) selvitys palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan keskimääräisestä vuotuisesta työvoimasta ja johtohenkilöiden lukumäärästä enintään viimeisen kolmen vuoden aikana;
- 8) selvitys työvälineistä, kalustosta ja teknisistä laitteista, jotka ovat palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan käytössä hankinnan toteuttamisessa;

9) selvitys siitä, miltä osin tarjoaja aikoo antaa sopimuksen alihankkijoiden toteutettavaksi;

10) hankittavaa tavaraa koskevat näytteet, kuvaukset ja valokuvat, joiden aitous on hankintayksikön pyynnöstä todistettava, sekä virallisen laadunvalvontaelimen tai toimivaltaiseksi tunnustetun laitoksen todistukset, jotka osoittavat hankinnan kohteena olevien tavaroiden vaatimustenmukaisuuden teknisten eritelmien tai standardien kanssa; sekä

11) selvitys ammattitaidosta, tehokkuudesta, kokemuksesta tai luotettavuudesta sijoittamis- tai asennuspalveluja edellyttävissä hankinnoissa.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen sitä edellyttäessä pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen rakennusurakan toteuttamisessa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristöhoitotoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että toimittaja täyttää ympäristöhoitoa koskevien standardien vaatimukset, sen on viitattava yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai alan eurooppalaiseen tai kansainvälisiin standardeihin perustuviin ympäristöhoitoa koskeviin standardeihin, jotka yhteisön lainsäädäntöä tai varmentamista koskevia eurooppalaisia tai kansainvälisiä standardeja noudattavat laitokset ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä toimittajien todistukset vastaavista ympäristötoimenpiteistä.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen sitä edellyttäessä pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen laadunvarmistustoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että tarjoaja täyttää laadunvarmistusstandardien vaatimukset, sen on viitattava alan eurooppalaiseen standardisarjoihin perustuviin laadunvarmistusjärjestelmiin, jotka varmentamista koskevia eurooppalaisia standardisarjoja noudattavat toimielimet ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä tarjoajien toimittamat todistukset vastaavista laadunvarmistustoimenpiteistä.

60 § Ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä

Ehdokasta tai tarjoajaa, joka saa tarjota hankinnan kohteena olevia palveluja sijoittautumismaansa lainsäädännön mukaan, ei saa hylätä pelkästään sillä perusteella, että sen Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa hankintasopimus tehdään, sen on oltava joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Hankintayksikkö voi palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa sekä sijoittamis- tai asennustoimia sisältävissä tavarahankinnoissa velvoittaa ehdokkaat tai tarjoajat ilmoittamaan tarjouksissaan tai osallistumishakemuksissaan kyseisen palvelun tai rakennusurakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden nimet ja ammatilliset pätevyudet.

61 § Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö

Toimittajat saavat tehdä tarjouksia tai ilmoittautua ehdokkaaksi ryhmittymänä. Hankintayksikkö ei saa edellyttää ehdokkaiden tai tarjoajien ryhmittymältä tiettyä oikeudellista muotoa tarjouksen tai osallistumispöytäkirjan tekemistä varten. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin edellyttää tiettyä oikeudellista muotoa sopimusaikana, jos se on tarpeen hankintasopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi.

Ehdokas tai tarjoaja voi käyttää hankinnan toteuttamiseen muiden tahojen voimavaroja riippumatta niiden välisten suhteiden oikeudellisesta luonteesta. Ryhmittymä voi käyttää hankinnan toteuttamiseen ryhmittymään kuuluvien tai muiden tahojen voimavaroja. Ehdokkaan tai tarjoajan taikka niiden ryhmittymän on osoitettava hankintayksikölle taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevien sekä muiden vaatimusten täyttyminen. Näyttönä voidaan käyttää esimerkiksi yritysten välisiä sopimuksia tai muita sitoumuksia, joilla osoitetaan, että vaaditut edellytykset täyttävät voimavarat ovat ehdokkaiden tai tarjoajien taikka ryhmittymän käytettävissä.

62 § Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan, tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, huoltopalveluja, toimituspäivää tai toimitus- tai toteutusaikaa taikka elinkaarikustannuksia.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi kokonaistaloudellista edullisuutta arvioidessaan ottaa huomioon myös asianomaisen yleisön tarpeisiin liittyviä taloudellisia ja laadullisia perusteita sekä ympäristövaatimusten täyttämiseen liittyviä perusteita, jos tällaiset perusteet ovat mitattavissa ja liittyvät hankinnan kohteeseen. Samoin edellytyksin hankintayksikkö voi ottaa huomioon myös hankinnan kohteen käyttäjänä toimivan erityisen heikossa asemassa olevan väestöosan tarpeisiin liittyviä perusteita, jos tällaiset tekijät on määritelty teknisissä eritelmissä.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vastaavat tiedot on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

63 § Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

Hankintayksikkö voi hylätä hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen. Hankintayksikön on kirjallisesti pyydettävä tarjoajalta kirjallista selvitystä tarjouksen perusteista ennen tarjouksen hylkäämistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu pyyntö voi koskea erityisesti tavaroiden valmistusmenetelmän, palvelun suorittamisen tai rakennusmenetelmän taloudellisia ja teknisiä ratkaisuja, poikkeuksellisen edullisia hankinnan toteuttamista koskevia ehtoja, ehdotetun ratkaisun omintakeisuutta, hankinnan toteuttamispaikan työsuojelua ja työoloja koskevien velvoitteiden noudattamista tai tarjoajan saamaa valtiontukea. Hankintayksikön on tarkistettava tarjouksen pääkohdat selvityksen perusteella.

Hankintayksikkö voi hylätä tarjouksen, joka on hinnaltaan poikkeuksellisen alhainen tarjoajan saaman lainvastaisen valtiontuen vuoksi. Ennen hylkäämispäätöstä tarjoajalle on varattava kohtuullinen aika sen osoittamiseksi, että valtiontuki on myönnetty laillisesti.

64 § Hankintayksikön antaman tuen huomioon ottaminen tarjousten vertailussa

Jos tarjoajana on hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluva yksikkö taikka, jos tarjoaja on saanut tai on saamassa hankintayksiköltä tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea,

hankintayksikön tulee tarjousten vertailussa ottaa huomioon sille aiheutuvat todelliset tarjoushintaan vaikuttavat seikat, kuten edellä mainittu taloudellinen tuki.

III OSA

Kansalliset menettelyt

9 luku

Tarjousmenettely EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä eräissä muissa hankinnoissa

65 § Hankintamenettelyt

Tämän luvun mukaisia hankintamenettelyjä voidaan käyttää EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa sekä EU-kynnysarvoista riippumatta liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa, palveluja koskevissa käyttöoikeussopimuksissa ja suunnittelukilpailuja koskevissa hankinnoissa sen mukaan, kuin 4 luvussa säädetään.

Hankinnoissa käytettävät kilpailuttamismenettelyt määritellään 5 §:n 10–18 kohdassa. Hankinnassa on käytettävä ensisijaisesti avointa tai rajoitettua menettelyä. Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä 25 §:n 1 momentissa ja 66 §:ssä säädetyn edellytyksin sekä tehdä suora hankinnan 67 §:ssä säädetyn edellytyksin. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn ja puitejärjestelyn käyttöön sovelletaan, mitä 29–32 §:ssä säädetään.

66 § Neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä tavara- ja palveluhankinnoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 50 000 euroa, sekä rakennusurakoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 500 000 euroa.

Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä myös:

- 1) hankinnassa, jonka luonteen vuoksi tarjouspyyntöä ei voida tai sitä ei ole tarkoituksenmukaista laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen;
- 2) hankinnassa, jonka luonne ei poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua tai johon liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua;
- 3) tutkimus-, selvitys-, suunnittelu-, arviointi- ja koulutushankinnassa, joka edellyttää palvelun tarjoamisesta vastaavien henkilöiden asiantuntemuksen ja pätevyyden erityistä arviointia;
- 4) julkisen ja yksityisen sektorin yksittäistä hanketta koskevaan yhteistyöjärjestelyyn liittyvässä hankinnassa tai pysyvää kumppanuussopimusta koskevassa hankinnassa sekä pitkäkestoisessa hankinnassa;
- 5) valtakunnallisesti tai alueellisesti keskitettävässä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinnassa;
- 6) moniammatillista erityisosaamista edellyttävässä hankinnassa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon alalla;

7) poikkeuksellisen kiireellisessä hankinnassa, johon hankintayksikkö ei ole voinut kohtuudella varautua;

8) palvelua koskevassa käyttöoikeussopimuksessa ja käyttöoikeusurakan saajan valinnassa; sekä

9) kun hankinta tehdään vain tutkimusta, kokeilua tai kehittämistä varten eikä taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- tai kehittämiskulujen korvaamiseksi.

Hankintayksikön on ennen hankintamenettelyä laadittava kuvaus hankinnan tavoitteista ja pääasiallisesta sisällöstä. Neuvottelumenettely voidaan toteuttaa vaiheittain vähentämällä ehdokkaiden tai tarjoajien määrää. Menettelyn vaihteellisuudesta sekä ehdokkaiden tai tarjoajien vähentämisen perusteista on ilmoitettava hankintailmoituksessa, hankinnan kuvauksessa tai tarjouspyynnössä. Hankintayksikön on neuvoteltava vähintään kolmen ehdokkaan kanssa, jos sopivia ehdokkaita on riittävästi.

67 § Suorahankinta

Hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan 27 ja 28 §:ssä säädetyin edellytyksin. Lisäksi suorahankintaa voidaan käyttää yksittäisissä tapauksissa sosiaali-, terveys- tai koulutuspalvelujen hankinnoissa, jos tarjouskilpailun järjestäminen, neuvottelumenettelyn käyttö tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

68 § Hankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikön on ilmoitettava julkisesti avoimella tai rajoitetulla menettelyllä, neuvottelumenettelyllä taikka kilpailullisella neuvottelumenettelyllä toteutettavasta hankinnasta, palveluja koskevasta käyttöoikeussopimuksesta ja käyttöoikeusurakasta. Hankintayksikön on ilmoitettava julkisesti myös puitejärjestelystä ja suunnittelukilpailusta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoitusten lähettämisessä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoitusten sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista.

69 § Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetään toimittajia määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa.

Tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa on oltava:

- 1) hankinnan kohde noudattaen soveltuvin osin, mitä teknisistä eritelmistä 44 ja 45 §:ssä säädetään;
- 2) ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä kelpoisuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan on tätä varten toimitettava;
- 3) tarjouksen valintaperuste sekä käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden tärkeysjärjestys;
- 4) määräaika tarjousten tekemiselle;

5) osoite, johon tarjoukset on toimitettava; sekä

6) tarjousten voimassaoloaika.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjouksen tekemisessä. Tarjouspyynnön laatimisessa voidaan noudattaa soveltuvin osin, mitä 7 luvussa säädetään. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltavuuden arvioimiseksi vaadittavien selvitysten osalta voidaan noudattaa soveltuvin osin, mitä 55–59 §:ssä säädetään.

Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään toisistaan, noudatetaan sitä, mitä hankintailmoituksessa ilmoitetaan.

70 § Tarjouspyynnön tekeminen ja toimittaminen toimittajille

Tarjouspyyntö ja siihen perustuvat tarjoukset on tehtävä kirjallisesti. Tarjouspyyntö ja tarjoukset voidaan tehdä suullisesti vain poikkeuksellisesti neuvottelumenettelyssä ja suoraan hankinnassa, kuten erityisen kiireellisessä hankinnassa, jos kirjallinen menettely ei perustellusti ole tarkoituksenmukaista. Jos tarjouspyyntöä tai tarjouksia ei ole laadittu kirjallisesti, tarjoajien kanssa käytävistä neuvotteluista tulee pitää pöytäkirjaa, josta ilmenevät menettelyn kulkuun ja tarjoajien asemaan vaikuttavat tiedot.

Tarjouspyyntö on avoimessa menettelyssä toimitettava viipymättä sitä pyytäneille toimittajille tai saatettava toimittajien saataville sähköisiä menettelytapoja käyttäen. Tarjouspyyntö on toimitettava muissa hankintamenettelyissä menettelyyn valituille ehdokkaille. Tarjouspyyntö on toimitettava samanaikaisesti kaikille ehdokkaille.

Ehdokkaille on varattava hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen aika tarjousten tekemiseen.

71 § Tarjoajien valinta

Tarjoajat on rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä valittava sekä ehdokkaiden ja tarjoajien soveltavuus arvioitava kaikissa hankintamenettelyissä ennalta ilmoitettuja, tarjoajien taloudelliseen ja rahoitukseen tilanteeseen, tekniseen suorituskykyyn tai ammatilliseen pätevyyteen liittyviä taikka muita objektiivisia ja syrjimättömiä perusteita noudattaen.

Tarjouskilpailusta tulee sulkea pois ehdokas tai tarjoaja, jolla ei ole teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi. Ehdokkaiden tai tarjoajien sulkemisessa tarjouskilpailun ulkopuolelle voidaan noudattaa soveltuvin osin myös, mitä ehdokkaiden ja tarjoajien soveltavuuden arvioinnista 52–59 §:ssä säädetään.

72 § Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi. Palveluhankinnoissa tai rakennusurakoissa, joissa palvelun tarjoamisesta tai rakennustyöstä vastaavien henkilöiden asiantuntemuksella, ammattitaidolla tai pätevyydellä on erityinen merkitys, vertailuperusteina voidaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien soveltavuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta myös arvioinnissa käytettävät vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Vertailuperusteiden asettamisessa voidaan noudattaa soveltuvin osin myös, mitä 62 §:ssä säädetään.

IV OSA

Yhteiset säännökset hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen tekemisestä, oikeusturvakeinoista sekä erinäiset säännökset

10 luku

Hankintaa koskevat päätökset ja hankintasopimus

73 § Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuista sekä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Päätökseen tulee liittää kirjallinen ohje asian saattamisesta markkinaoikeuteen (*hakemusosoitus*). Päätös perusteluineen sekä hakemusosoitus on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua niiden lähettämisestä.

Hakemusosoitusta koskee soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölain ([586/1996](#)) 3 luvussa valitusosoituksesta säädetään.

74 § Hankintasopimuksen tekeminen

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintaa koskeva kirjallinen sopimus. Edellä 16 §:ssä tarkoitetuissa EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintasopimus voidaan tehdä ja päätös panna täytäntöön aikaisintaan 21 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi. Hankintasopimus voidaan kuitenkin tehdä tätä aikaisemminkin, jos sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä tai ennalta arvaamattomasta hankintayksiköstä riippumattomasta syystä.

75 § Asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten soveltaminen

Hankintayksikön asiakirjojen julkisuuteen ja asiakirjoista perittäviin maksuihin sekä asianosaisen tiedonsaantioikeuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ([621/1999](#)), jos hankintayksikkö on mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettu viranomainen tai jos sen on muualla laissa olevan säännöksen perusteella noudatettava sanottua lakia.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitetun hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun osallistuneen oikeuteen saada tieto tarjouksen käsittelyä varten laadituista ja saaduista asiakirjoista sekä hankintayksikön palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään asianosaisen oikeudesta asiakirjaan, asiakirjan julkisuuden määräytymisestä sekä tiedonsaantia koskevan asian käsittelemisestä ja ratkaisemisesta.

Hankintayksikön päätökseen, jolla on ratkaistu tiedon saantia asiakirjasta koskeva asia, saa hakea muutosta siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 33 §:ssä säädetään. Toimivaltainen hallinto-oikeus käsittelemään muun kuin viranomaisena toimivan hankintayksikön

päätöksestä tehdyn valituksen, on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirin alueella hankintayksikkö sijaitsee.

Muutoksenhaussa evankelis-luterilaisen kirkon viranomaisen päätökseen noudatetaan, mitä kirkkolaissa säädetään.

11 luku

Oikeusturvakeinot

76 § Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset

Jos hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten, Euroopan yhteisön lainsäädännön taikka Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisesti, markkinaoikeus voi hakemuksesta:

- 1) kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan;
- 2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;
- 3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä; taikka
- 4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.

Hyvitysmaksua voidaan määrätä maksettavaksi, jos 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu toimenpide saattaisi aiheuttaa hankintayksikölle, muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat taikka jos hakemus on pantu vireille vasta hankintasopimuksen tekemisen jälkeen. Hyvitysmaksua määrättäessä otetaan huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu, hankinnan kokonaisarvo ja hakijalle aiheutuneet kustannukset ja vahinko.

77 § Asian saattaminen markkinaoikeuteen

Edellä 76 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut kirjallisesti tiedon 73 §:n 1 momentissa tarkoitetusta päätöksestä sekä hakemosoitukseen. Hankintasopimuksen tekeminen ei estä hakemuksen käsittelyä.

78 § Asianosaiset

Hankintaa koskevan asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi se, jota asia koskee.

Asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö yhteisön valvontamenettelyä koskevassa asiassa. Edellä 13 §:ssä tarkoitettussa asiassa asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi myös sellainen valtion tai kunnan viranomainen taikka muu taho, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea rakennushankkeen toteuttamiseen.

79 § Väliaikaiset kiellot

Edellä 76 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon taikka muutoin määrätä hankinnan keskeytettäväksi

väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettu kieltö ja 3 kohdassa tarkoitettu velvoite voidaan samoin määrätä väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

Päätäessään 1 momentissa tarkoitetusta toimenpiteestä markkinaoikeuden tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat.

Markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari voi kiireellisessä tapauksessa päättää 1 momentissa tarkoitetusta väliaikaisesta toimenpiteestä.

80 § Kuuleminen ja muu menettely

Markkinaoikeus ei saa määrätä hankinta-asiassa väliaikaista kieltoa tai keskeytystä eikä ratkaista asiaa varaamatta hankintayksikölle ja muille, joita asia koskee, tilaisuutta tulla kuulluksi. Jos asiassa tarvittavan väliaikaisen toimenpiteen tarkoitus saattaa muuten vaarantua, toimenpide voidaan kuitenkin määrätä varaamatta tilaisuutta tulla kuulluksi.

Markkinaoikeus voi velvoittaa asianosaisen saapumaan istuntoon ja esittämään vireillä olevaa asiaa selventävät asiakirjat. Jos velvoitetta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta markkinaoikeuden istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa esittämään asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvan asian käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään, ei kuitenkaan hallintolainkäyttölain 74 §:n 3 momenttia.

81 § Uhkasakko

Markkinaoikeus voi asettaa 76 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Markkinaoikeus voi asettaa uhkasakon myös määrätessään hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi 79 §:n 1 momentin nojalla sekä määrätessään 79 §:n 2 momentin nojalla 76 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun veloitteen väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Uhkasakon määräämiseen ja tuomitsemiseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa [\(1113/1990\)](#) säädetään.

82 § Valituskielto

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta valittamalla kuntalain [\(365/1995\)](#) eikä hallintolainkäyttölain nojalla sillä perusteella, että päätös on tämän lain vastainen.

83 § Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen

Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

84 § Vahingonkorvaus

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten, Euroopan yhteisön lainsäädännön taikka Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisella menettelyllä aiheuttaa ehdokkaalle, tarjoajalle tai toimittajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää kuitenkin, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin on [oikeudenkäymiskaaren 10 luvun](#) mukainen alioikeus.

12 luku

Erinäiset säännökset

85 § Tietojen antaminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään salassapidosta, hankintayksikön on annettava hankintojen valvontaa ja tietojen vaihtoa varten Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille yhteisön lainsäädännössä edellytetyssä laajuudessa tilastotietoja ja muita tietoja hankinnan eri vaiheista ja tekemistään hankinnoista. Kauppa- ja teollisuusministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa tämän lain perusteella saamiaan tietoja Euroopan yhteisön viranomaisille.

Evankelis-luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien asiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään kirkkolaissa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista, hankintadirektiivin 75 ja 76 artiklassa edellytetyistä tilastointiin liittyvistä velvoitteista sekä hankintayksikön velvollisuudesta laatia hankintadirektiivin 43 artiklassa edellytetyjä hankintamenettelyjä ja hankintapäätöksiä koskevia selvityksiä ja muita tietoja toimitettaviksi Euroopan unionin toimielimille.

86 § Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa:

- 1) säätää dynaamisen hankintajärjestelmän ja sähköisen huutokaupan käytön edellytyksistä sekä menettelyyn liittyvistä vaatimuksista; sekä
- 2) antaa tarkempia säännöksiä tässä laissa tarkoitetun valtionhallinnon hankintatoimen järjestämisestä ja hankintatoimen periaatteista.

87 § Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tällä lailla kumotaan julkisista hankinnoista 23 päivänä joulukuuta 1992 annettu laki ([1505/1992](#)) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä asetus hankinnoista, joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista ([342/1994](#)).

Tätä lakia sovelletaan hankintoihin, joissa hankintamenettely aloitetaan lain voimaantulon jälkeen. Hankintamenettely katsotaan aloitetuksi hankintailmoituksen julkaisemisen hetkellä. Hankinnoissa, joissa ei edellytetä hankintailmoituksen julkaisemista, hankinta katsotaan aloitetuksi hetkellä, jona tarjouspyyntö tai neuvottelukutsu lähetetään taikka neuvottelut toimittajien kanssa aloitetaan.

Tätä lakia sovelletaan postipalvelualalla toimivien yksiköiden hankintoihin 31 päivään joulukuuta 2007.

ENSISIJAISET PALVELUT

Ryhmät	Palvelujen kuvaus	CPC- viitenumero2	CPV- viitenumero
1	Huolto- ja korjauspalvelut	6112, 6122, 633, 886	50100000 – 50982000 (paitsi 50310000 – 50324200 ja 50116510-9, 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0)
2	Maakuljetuspalvelut ³ , myös panssariautopalvelut ja kuriiripalvelut, paitsi postinkuljetus	712 (paitsi 71235), 7512, 87304	60112000-6 – 60129300-1 (paitsi 60121000 – 60121600, 60122200-1, 60122230-0) ja 64120000- 3 – 64121200-2
3	Ilmaliikenteen henkilö- ja tavarankuljetuspalvelut, paitsi postinkuljetus	73 (paitsi 7321)	62100000-3 – 62300000-5 (paitsi 62121000-6, 62221000-7)
4	Maaliikenteen ⁴ ja ilmaliikenteen postinkuljetus	71235, 7321	60122200-1, 60122230-0, 62121000-6 ja 62221000-7
5	Teleliikennepalvelut	752	64200000-8 – 64228200- 2, 72318000-7 ja 72530000-9 – 72532000-3
6	Rahoituspalvelut: a) vakuutuspalvelut b) pankki- ja sijoituspalvelut ⁵	ex 81, 812, 814	66100000-1 – 66430000-3 ja 67110000-1 – 67262000-1
7	Tietojenkäsittelypalvelut ja niihin liittyvät palvelut	84	50300000-8 – 50324200- 4, 72100000-6 – 72591000-4 (paitsi 72318000-7 ja 72530000-9 – 72532000-3)
8	Tutkimus- ja kehittämisspalvelut ⁶	85	73000000-2 – 73300000-5 (paitsi 73200000-4, 73210000-7, 73220000-0)
9	Laskentatoimen palvelut, tilintarkastus- ja kirjanpito- ja palvelut	862	74121000 – 74121250-0
10	Markkinatutkimus- ja otantatutkimuspalvelut	864	74130000-9 – 74133000- 0, 74423100-1, 74423110- 4
11	Liikkeenjohdon konsulttipalvelut ⁷ ja niihin liittyvät palvelut	865, 866	73200000-4 – 73220000- 0, 74140000-2 – 74150000-5 (paitsi 74142200-8) ja 74420000- 9, 74421000-6, 74423000- 0, 74423200-2, 74423210- 5, 74871000-5, 93620000- 0
12	Arkkitehtipalvelut; tekniset suunnittelupalvelut ja tekniset kokonaispalvelut; kaupunkisuunnittelu- ja	867	74200000-1 – 74276400-8 ja 74310000-5 – 74323100-0 ja 74874000-6

maisemasuunnittelupalvelut; edellisiin liittyvät tieteelliset ja tekniset konsulttipalvelut; tekniset testaus- ja analysointipalvelut

13	Mainospalvelut	871	74400000-3 – 74422000-3 (paitsi 74420000-9 ja 74421000-6)
14	Rakennusten puhtaanapito- ja isännöinti- ja kiinteistöhoitopalvelut	874, 82201-82206	70300000-4 – 70340000-6 ja 74710000-9 – 74760000-4
15	Palkkio- tai sopimusperustaiset julkaisu- ja painamispalvelut	88442	78000000-7 – 78400000-1
16	Jätevesi- ja jätehuoltopalvelut: puhtaanapito ja vastaavat palvelut	94	90100000-8 – 90320000-6 ja 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0

¹ Jos CPV:n ja CPC:n välillä esiintyy tulkintaeroja, sovelletaan CPC- nimikkeistöä.

² CPC- nimikkeistöä (väliaikainen) käytetty direktiivin 92/50/ETY soveltamisalan määrittelyyn.

³ Paitsi pääluokkaan 18 kuuluvat rautatiekuljetuspalvelut.

⁴ Paitsi pääluokkaan 18 kuuluvat rautatiekuljetuspalvelut.

⁵ Paitsi arvopaperien tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskuun, myyntiin, ostoon tai siirtoon liittyvät rahoituspalvelut sekä keskuspankkipalvelut.

Ei sovelleta myöskään maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia koskeviin palveluihin; tätä lakia sovelletaan kuitenkin missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai sen jälkeen suoritettaviin rahoituspalveluihin.

⁶ Paitsi muut tutkimus- ja kehittämisspalvelut kuin ne, joiden hyöty koituu yksinomaan hankintayksikön käytettäväksi tämän omassa toiminnassa ja joiden osalta hankintayksikkö korvaa suoritettun palvelun kokonaan.

⁷ Paitsi välimies- ja sovittelupalvelut.

TOISSIJAISET PALVELUHANKINNAT

Ryhmät	Palvelujen kuvaus	CPC- viitenumero	CPV- viitenumero
17	Hotelli- ja ravintolapalvelut	64	55000000-0 – 55524000-9 ja 93400000-2 – 93411000-2
18	Rautatiekuljetuspalvelut	711	60111000-9 ja 60121000-2 – 60121600-8

19	Vesikuljetuspalvelut	72	61000000-5 – 61530000-9 ja 63370000-3 – 63372000-7
20	Tuki- ja avustavat kuljetuspalvelut	74	62400000-6, 62440000-8, 62441000-5, 62450000-1, 63000000-9 – 63600000-5 (paitsi 63370000-3, 63371000-0, 63372000-7) ja 74322000-2, 93610000-7
21	Oikeudelliset palvelut	861	74110000-3 – 74114000-1
22	Työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelut ⁸	872	74500000-4 – 74540000-6 (paitsi 74511000-4) ja 95000000-2 – 95140000-5
23	Tutkinta- ja turvallisuuspalvelut, paitsi panssariautopalvelut	873 (paitsi 87304)	74600000-5 – 74620000-1
24	Koulutuspalvelut ja ammatilliset koulutuspalvelut	92	80100000-5 – 80430000-7
25	Terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut	93	74511000-4 ja 85000000-9 – 85323000 (paitsi 85321000-5 – 85322000-2)
26	Virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalvelut	96	74875000-3 – 74875200-5 ja 92000000-1 – 92622000-7 (paitsi 92230000-2)
27	Muut palvelut ⁹		

⁸ Paitsi työsopimukset.

⁹ Paitsi radio- ja televisiotoiminnan harjoittajien ohjelmien ostoa, kehittämistä, tuotantoa tai yhteistuotantoa koskevat sopimukset sekä radio- ja televisiolähetysaikaa koskevat sopimukset.

			NACE10	CPV-koodi
Pääluokka	RAKENTAMINEN			
F				
2-numerotaso	3-numerotaso	4-numerotaso	Kuvaus	Huomautukset
45			Rakentaminen	Tälle kaksinumerotasolle kuuluu: uudisrakentaminen, entisöinti ja tavanomainen korjaaminen
	45.1		Rakennusalueen pohjarakentaminen	45100000
		45.11	Rakennusten purku ja raivaus; maansiirto	45110000
				- rakennusten ja muiden rakenteiden purku

			<ul style="list-style-type: none"> - rakennusalueen raivaus - maansiirto: rakennusalueen maankaivuu, täyttö- ja tasaustyöt, ojankaivuu, louhintatyöt, räjäytystyöt jne. - maaperän rakentaminen kaivostoimintaa varten: irtomaan poisto ja muut kaivosten ja kaivosalueiden perustyöt ja esirakentaminen. 	
			Tälle nelinumerotasolle kuuluu myös:	
			<ul style="list-style-type: none"> - rakennusalueen salaojitus - maa- tai metsätalousmaan ojitus 	
	45.12	Koeporaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu:	45120000
			<ul style="list-style-type: none"> - koeporaus, koekairaus ja näytteenotto rakennus-, geofysikaalisiin, geologisiin tai vastaaviin tarkoituksiin. 	
			Tälle nelinumerotasolle ei kuulu:	
			<ul style="list-style-type: none"> - öljy- tai kaasulähteiden poraus, vrt. 11.20, - vesikaivon poraus, vrt. 45.25, - kuilun syvennys, vrt. 45.25, - öljy- ja kaasukenttien tutkimus, geofysikaalinen, geologinen ja seisminen tutkimus, vrt. 74.20 	
45.2		Rakennusten tai niiden osien rakentaminen		45200000
	45.21	Rakennustyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu:	45210000
			kaikenlaisten rakennusten rakentaminen	
			Maa- ja vesirakennustyöt:	
			<ul style="list-style-type: none"> - siltojen, myös eritasoteiden, tunneleiden, metrotunneleiden rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikennekaapelien ja voimalinjoiden kaukoverkoston 	

		<ul style="list-style-type: none"> rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikennekaapelien ja voimalinjojen kunnallisverkostojen rakentaminen; siihen liittyvät asennustyöt - tehdasvalmisteisten rakennusten kokoaminen ja pystyttäminen rakennuspaikalla 	
		Tälle nelinumeroitasolle ei kuulu:	
		- öljyn ja kaasun tuotantoon liittyvät palvelut, vrt. 11.20	
		- itsevalmistetuista, muista kuin betonisista osista koostuvien kokonaisten valmiiden rakenteiden pystyttäminen, vrt. 20, 26, 28	
		- urheilukenttien, uima-altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä, vrt. 45.23	
		rakennusasennus, vrt. 45.3	
		- rakennusten viimeistely, vrt. 45.4	
		- arkkitehti- ja insinööripalvelut, vrt. 74.20	
		- rakentamisen projektinhallinta, vrt. 74.20	
45.22	Kattorakenteiden pystyttäminen ja kattaminen	Tälle nelinumeroitasolle kuuluu:	45220000
		- kattorakenteiden asennustyöt	
		- katteiden asennustyöt	
		- vesitiivistystyöt	
45.23	Teiden, katujen, lentokenttien ja urheilualueiden rakentaminen	Tälle nelinumeroitasolle kuuluu:	45230000
		- teiden, katujen, muiden ajoneuvoille ja jalankulkijoille tarkoitettujen liikenneväylien rakentaminen	
		- rautateiden rakentaminen	
		- kiitoratojen rakentaminen	

		- urheilukenttien, uima- altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä - ajoratamerkintöjen maalaustyöt teillä ja paikoitusalueilla Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: alustavat maansiirtotyöt, vrt. 45.11	
45.24	Vesirakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: seuraavat rakennustyöt: - vesiväylien, satamien ja jokien, huvivenesatamien, sulkujen jne. rakentaminen - patojen ja aallonmurtajien rakentaminen - ruoppaustyöt - vedenalaiset rakennustyöt	45240000
45.25	Muu rakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: erilaisille rakenteille yhteiseen piirteeseen erikoistunut rakentaminen, joka edellyttää erityistaitoja tai -laitteita: - perustuksien rakentaminen, mukaan lukien paalutustyöt - kaivojen poraus ja rakentaminen, kuilun syvennys - muiden kuin itsevalmistettujen teräsrunkorakenteiden pystyttäminen - teräksen taivuttaminen - muuraustyöt ja katukiveyksen laskeminen - rakennustelineiden ja työ- tasojen asentaminen ja purku, mukaan lukien telineiden ja tasojen vuokraus - savupiippujen ja teollisuusuunien pystytys	45250000

			Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennustelineiden vuokraus ilman asennusta ja purkamista, vrt. 71.32	
45.3		Rakennusasennus		45300000
	45.31	Sähköjohtojen ja -laitteiden asennus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - sähköjohdot ja -laitteet - tietoliikennejärjestelmät - sähkölämmitysjärjestelmät - taloantennit - palohälyttimet - varashälyttimet - hissit ja liukuportaat - ukkosenjohdattimet jne.	45310000
	45.32	Eristystyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: lämpö-, ääni- tai värinäeristeiden rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen	45320000
	45.33	Putkityöt	Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: vesitiivistystyöt, vrt. 45.22	45330000
			Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - vesi- ja viemärlaitteet ja -kalusteet, - kaasulaitteet - lämmitys-, tuuletus-, jäähdytys- tai ilmastointilaitteet ja -putket - palosammutusjärjestelmät	
	45.34	Muu asentaminen	Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: sähkölämmitysjärjestelmien asennus, vrt. 45.31	45340000
			Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - valaistus- ja merkinantolaitteistojen	

			asennus teille, rautateille, lentokentille ja satamiin - muualla luokittelemattomien laitteiden ja laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen	
45.4	Rakennusten viimeistely			45400000
	45.41	Rappaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten tai muiden rakenteiden sisä- tai ulkopintojen rappaustyöt laastilla tai stukilla sekä vastaavilla rappausaineilla	45410000
	45.42	Rakennuspuusepän asennustyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - muiden kuin itsevalmistettujen, puusta tai muista aineista valmistettujen ovien, ikkunoiden, oven- ja ikkunankarmien, sovitettujen keittiöiden, portaikkojen, myymäläkalusteiden asennus - sisätilojen viimeistelytyöt, kuten sisäkattojen päällystys, seinien panelointi, siirrettävien väliseinien asennus jne. Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: parketin ja muiden puisten lattiapäällysteiden asennus, vrt. 45.43	45420000
	45.43	Lattianpäällystys ja seinien verhoilu	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten tai muiden rakenteiden päällystäminen tai laatoittaminen: - keraamisilla, betonisilla tai kivisillä seinä- tai lattiatiilillä tai - kivillä -parketilla tai muulla puisella lattiapäällysteellä - kokolattiamatoilla tai linoleumilla, myös kumisella tai muovisella lattiapäällysteellä - mosaikkisilla, marmorisilla,	45430000

			graniittisilla tai liuskekivisillä seinä- tai lattiapäällysteillä -tapetilla	
45.44	Maalaus ja lasitus		Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten sisä- ja ulkomaalaus, muiden rakenteiden ulkomaalaus, lasien, peilien jne. asennus Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: ikkunoiden asennus, vrt. 45.42	45440000
45.45	Muu rakennusten viimeistely		Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - yksityisten uima-altaiden rakentaminen - rakennusten ulkopintojen puhdistaminen höyryllä, hiekkapuhaltamalla ja vastaavalla tavalla - muut muualla luokittelemattomat rakennusten viimeistelytyöt Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennusten ja muiden rakenteiden siivous, vrt. 74.70	45450000
45.5	Rakennus- tai purkulaitteiden vuokraus käyttäjineen			45500000
45.50	Rakennus- tai purkulaitteiden vuokraus käyttäjineen		Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennus- tai purkukoneiden ja -laitteiden vuokraus ilman käyttäjää, vrt. 71.32	

¹⁰Euroopan yhteisön tilastollisesta toimialaluokituksesta 9 päivänä lokakuuta 1990 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 3037/90 (EYVL L 293, 24.10.1990, s. 1), asetus sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (ETY) N:o 761/93 (EYVL L 83, 3.4.1993, s. 1).

Jos CPV:n ja NACE:n välillä esiintyy tulkintaeroja, sovelletaan NACE- nimikkeistöä.

[HE 50/2006](#), TaVM 26/2006, EV 256/2006, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/18/EY (32004L0018); EUVL N:o L 134, 30.4.2004, s. 114, Komission direktiivi 2005/51/EY (32005L0051); EUVL N:o L 257, 1.10.2005, s. 127, Neuvoston direktiivi 89/665/ETY (31989L0665); EYVL N:o L 395, 30.12.1989, s. 33